

EL - MUKADDİM

El-Mukaddim, Allah-ü Zülcelâl'in esma-i ilâhîsinden, istediğini öne alan, ileri geçiren manasında bir ism-i şerifleridir.

Allahü Teâlâ cümle mahlûkatı yaratmıştır fakat bu mahlûkat içerisinde eşref-i mahlûkat dediği insana ayrı bir yer vermiştir ve ayrı bir hususiyet bahsetmiştir. Bu hususiyetlerden başta geleni insanların dini ve dünyevi mevzularda kiminin kimine üstün olmasıdır. Tabi böyle olmasında pek çok hikmetler vardır. Bilindiği üzere Hakk'a davet umumidir. Fakat davete icabet etmeyenler olduğu gibi icabet edenler arasında da ciddi farklılıklar vardır. Davete icabet edenleri Yüce Mevlâ imanlarının, ihlâslarının derecelerine göre, ciddiyet ve amellerinin derecelerine göre El-Mukaddim ismiyle tecelli ederek hak ettikleri, layık oldukları kadar öne geçirip manen ilerleteceğini bildirir.

Cümle esma-i ilâhîlerde olduğu gibi bu ism-i ilâhîye en ziyade mazhar olanlar peygamberlerdir. Başta Efendimiz (s.a.v) olmak üzere cümle nebi ve resullerdir. Onlardan sonra peygamberlerine yakınlıkları derecesinde ümmetleridir. Bu ism-i şerif diğer esmada olduğu gibi hem zahirî hem batınî tecelli etmektedir.

Yine bu ism-i şerif diğer mahlûkatta da tecelli eder ki, onlarda da birbirinden farklılıklar söz konusudur. Taş, toprak, madenler, sular vs.de hep kalite farkları olduğu gibi meleklerde dahi farklılıklar vardır, bazısı bazısından öndedir. Meselâ mukarreb melek olarak anılan dört büyük melek Cebrail (a.s), İsrail (a.s), Mikail (a.s), Azrail'in (a.s) pek çok meleğin önünde oldukları gibi, diğer melekler arasında da farklılıklar söz konusudur. Böyle olmasında pek çok sebepler, hikmetler olduğu şüphesizdir.

Bu farklılıklar bazı durumlarda mahlûkatta cebren olmakla beraber bazılarında ise sebeplere binaen öne geçmeler olmuştur. Kâinata bakıldığında ekseri şeyde El-Mukaddim isminin tecellisini müşahede ediyoruz. Mesela dağların bazısı bazısından daha yüksek, aynı cins madenin farklı kaliteleri mevcut, toprak bazı yerlerde verimli bazı yerlerde çorak, bazı yerlerde kumsal vs.dir. Hayvanların da kendi cinsleri içinde ele alındığında hem cismen hem de konumları itibariyle aralarında farklar görülür, bazıları diğerlerine amirdir. Bal arılarının kimi kraliçe, kimi işçidir. Karıncaların da kendi aralarında farklılıklar vardır. Her mahlûkta Allah'ın El-Mukaddim isminin tecellisini müşahede etmek mümkündür. Nasıl ki atla merkebin, kuzuyla hınzırın bir olmadığı gibi kâinata her şey hem kendi cinsleri arasında hem de diğer cinslerle kıyaslandığında ayrı bir değere sahiptir. Nebatatta da durum aynıdır.

Bazı mahlûkat ve nebatatta insanoğlunun bazı müdahalelerine binaen daha kaliteli ve verimli bir neticeyle karşılaşabiliyoruz. Buradan da anlıyoruz ki, bazı diğer esmada olduğu gibi El-Mukaddim de hem cebren hem de sebepler vasıtasıyla tecelli etmektedir.

Bizim sorumluluğumuz, cebren birbirinin fevkinde oluşların sebebini araştırmaktan ziyade -ki bunda pek çok hikmetler vardır- her şeyin bizim için bizim de Rabbimize kulluk etmemiz için yaratılmış olma sırrını keşfetmektir. Bunun için peşinen verilen aza ve cevahirimizi, madde ve manamızı, cismimizi ve ruhumuzu yüceltme yollarına başvurarak ahsen-i takvim sırrını kavrayabilmek gerekir.

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ

"O ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır."¹

Allah insana cüz'î irade verip onu ihtiyarı ile baş başa bırakmıştır ki imtihan etmeyi murad etmiştir.

"Gerçek şu ki, biz insanı katışık bir nutfeden (erkek ve kadının dölünden) yarattık; onu imtihan edelim diye, kendisini iştir ve görür kıldık."²

Evet, göz, kulak, dil, akıl gibi cihazlar biiznillah hakkı batılı ayırt edip ahsen ameller işleyerek insanın öne geçme, manen ilerleme yeteneğine sahip olduğuna işaret eder. Haktan yüz çevirenin de manen gerileyeceği, zillete düşeceği sünnetullahtır.

Allah Zülcelâl maddî ve manevî farklılıkların, önde olma, arkada kalmaların bazı sebeplerini beyan eder.

¹ Mülk:2

² İnsan:2

"Herkesin yaptıkları işlere göre dereceleri vardır. Rabbin onların yaptıklarından habersiz değildir."³

"Sonra bu Kitap'ı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere miras bırakmışızdır. Onlardan kimi kendine yazık eder, kimi orta davranır, kimi de, Allah'ın izniyle, iyiliklere koşar. İşte büyük lütuf budur."⁴

"Rabbinizden bir mağfirete; Allah'a ve peygamberlerine inananlar için hazırlanmış olup genişliği gökle yerin genişliği kadar olan cennete koşuşun. İşte bu, Allah'ın lütfudur ki onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."⁵

Allah kullarını hayırda yarışa davet ederek öne geçmelerini ve böylelikle lütuf ve ihsanının nailiyatını müjdeliyor. Bunlara ve benzeri ayetlere kulak verip hayırda yarışanlar elbette ki El-Mukaddim ism-i ilâhîsinin tecellisinden nasibini alıp öne geçenlerden olacaklardır biiznillahi Teâlâ.

"İşte onlar, iyiliklere koşuşurlar ve iyilik için yarışır."⁶

"Herkesin yaptıklarına göre dereceleri vardır. Allah, onlara yaptıklarının karşılığını verir, asla kendilerine haksızlık yapılmaz."⁷

Pek çok ayetler bu hususa ışık tutar. Manen ilerlemenin yolları, Kur'an-ı Kerîm'in ahkâmı, ikaz ve uyarıları ile ve ibretli kıssaları ile bildirilmiştir. Maddî yönü ile fakir niceleri vardır ki, manevî yönü ile ileri, rehber, lider, mürşid ve mürebbi konumundadırlar. Onların önderlikleri sadece dünyada oldukları süre zarfında değil, ahirete irtihallerinden sonra da devam etmektedir. O Hak dostları Mevlâ'nın El-Mukaddim isminin tecellisinden nasibini almış bahtiyarlardır. Gün geçtikçe onların rehberliğine ihtiyaç duyuluyor, onlar her daim saygı ile yâd ediliyorlar ve onların örnek hayatları bize ışık tutuyor. Müminler her geçen gün bu rehber-i sadıkların kıymetini daha iyi anlıyor ve eserlerinden faydalanmaya çalışıyorlar. Adeta bir antika meta gibi onların ulviyetleri müminlerin gönüllerinde artıyor. Veysel Karanî, Bayezid-i Bistamî, Bahaeddin Nakşibend, Mevlânâ vs. ve vazifeyi onlardan devralıp müminlere özellikle müntesiplerine ışık tutan rehberler kervanı ki, Rabb'ül Alemin'in pek çok esması gibi El-Mukaddim ism-i şerifinin tecellisine de mazhar olmuşlardır.

Herkes bilhassa her mümin iman edip üzerine düşen kulluk görevini ifada ne nisbette cehd-ü gayret gösterirse, o nisbette imanı, ihlâsı, aşk ve şevki, haşyet ve takvası artar ve amal-i saliha, ahlâk-ı hamide sahibi olur biiznillah ve El-Mukaddim isminin tecellisine mazhar olur. Şöyle bir misal verecek olursak, diyelim bir film çevriliyor, kimine hükümdarlık, kimine kapıcılık, kimine de başka roller veriliyor. Burada herkes verilen rolü en güzel şekilde oynamakla mükelleftir. İşte Kur'an-ı Kerîm'de, Mülk Suresi'nde şöyle buyruluyor:

"O ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır."

İnsanların mizacı, zekâsı, fitratı aynı değildir. Yüce Mevlâ'nın kullarına tecellileri ayrı ayrıdır. Ne kapıcı rolünde olan hükümdarlıkla mükelleftir ne de hükümdar, kapıcı gibi davranmakla sorumluluktan kurtulabilir. Mevlâ şu dünya hayatında kullarını birbirine benzer fakat farklılıkları olan istidatlarda yaratmıştır. Kimse kimsenin aynısı olmadığı gibi kader planındaki durumları da farklıdır. İşte insan, fitratına konan istidatlarını inkişaf ettirip Yüce Allah'ın kendisine takdir ettiği kadar terakki etmekle mükelleftir.

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi herkes hükümdar olmaz, herkes mürşid veya mürebbi de olmaz, âlim olmaz fakat her mümin kendi konumunda terakki eder. Kapıcı olan kendi konumundakilerin arasında ilerleyebilir.

Maddî yönde de çalışıp kazanma yolları bildirilmiştir, herkes çalışması, idraki, kabiliyeti, dürüstlüğü, gayreti nisbetinde hakkında takdir edilen şeye vasıl olur biiznillah. İstisnalar kaideyi bozmaz, bazen olur ki, insan çok çalışır, dürüsttür, fakat çalıştığına karşılığını alamaz yani maddeten ilerleyip öne geçemez veya işlerinde, derslerinde pek muvaffak olamaz. Böyle olmasında da bilinmeyen pek çok hikmetler vardır, o kişi için öyle olması hayırlıdır diyebiliriz. Fakat genel itibarıyla sebeplere yapışan, çalışıp

³ En'âm:132

⁴ Fâtir:32

⁵ Hadîd:21

⁶ Mü'minûn:61

⁷ Ahkâf:19

çalayan kimseleri Allah muvaffak eder ve ilerletir. Bu durum bir okuldaki talebede, sanatkârda, bilim adamında, ziraatçıda vs. aynıdır. Ve bu durum fertler, cemiyetler, milletler, devletler arasında kendini gösterir. Görülen o ki genellikle çalışan devletler ilerlemiş olup diğer pek çok devletler üzerinde hâkimiyet kurmuştur. İşte Avrupa, Amerika vb. ülkelerin teknolojiye ve maddî imkânları ile ne kadar önde oldukları malumdur. Allah Adl'dir, herkese çalışıp hak ettiğini nasip eder. Kâfir, mümin, münafık gözetmeden dünyaya ait çalışmaların karşılığını boşa çıkarmaz ve çalışanı öne alır. Tabi fani şeyleri pek ehemmiyeti olmasa da onlar da insanların yararına sunulan birer nimet-i ilahidirler.

Müminin maddî ve manevî yönden diğer insanlardan, inanmayanlardan önde olması gerekir. Aslında miskinlik kâfir sıfatıdır. Müminin daima çalışkan olması gerekir ki, müminler her bakımdan küffarın önünde olsunlar, zillete düşmesinler. Maddî ve manevî ilerlemek ruhla ceset gibidir, bunları birinde ileri diğerinde geri olmak adeta ruhsuz ceset gibidir. Bu durum her ne kadar her fert için söz konusu olmasa da yani bazı fertler her ne kadar maddî ilerlemeye değer vermese, itibar etmese de istisnalar bu gerçeği değiştirmez. Bu geri kalmışlığı bir topluma, bir millete atfedecek olursak o millet, devlet çökmeye, zillete, başka ilerlemiş devletlerin hâkimiyeti altına girmeye mahkûmdur. Onun için zamanın şartları ilerleme açısından neyi gerektiriyorsa o yollara tevessülle, bilim ve teknolojiye ilerlemenin gereklerini yapıp maddî yönden de terakki etmeye gayret etmek müminin vazifesidir. Bir Hak dostu: "Bugün Avrupa uçak sanayi yapıyorsa, sen atom sanayi yapmakla mükellefsin" diyerek müminin sorumluluğuna ölçü getiriyor. Mevlâ kullarının önüne maddî manevî nimetlerini sermiş ki kullar bu nimetlerden istifade etsin. Yüce Allah mümin kulunun, daima hem zahiren hem de batinen küffarın, fasiğın, facirin önünde olmasını talep eder.

O Allah-ü Azimüşşan ki, maddî ve manevî çalışan, gayret gösteren herkese dilediği nisbette semeresini verir ve bu El-Mukaddim ismi ile tecelli eder. Çalışanları, çalışmayan miskinlerin önüne geçirir. Ukbada da durum hemen hemen aynıdır. Orada da dereceler, makamların farklı olacağını Yüce Mevlâ Kur'an-ı Kerim'de bildiriyor. El-Mukaddim ismi hem cennetliklere hem de cehennemliklere değişik keyfiyette tecelli edecektir. Dileriz Rabbımızdan hem dünyada hem de ukbada Ümmet-i Muhammed olarak bu El-Mukaddim ismi ile tecelli ederek bütün güzel hasletlerde öne geçenlerden eylesin. Yine Rabbimizden dileriz, millet olarak, devlet olarak maddî ve manevî ilerlemeyi nasip eylesin. Cümle Ümmet-i Muhammed'e uyanıklık, iz'an bahşeylesin, maddede ve manada bizi öncülerden kılıp ilerlememizi ihsan buyursun. Âmin.

Bu hususta kula düşen bir vazife ise, ferasetli olup günlük hayatındaki işlerinde en elzem olanını öne geçirmektir, dünya meşgalelerine dalıp en elzem olan ukba vazifelerini arkaya atmamaktır. Önce dünya sonra ukba dercesine faniyi bakiye tercih etme gafletine düşmemelidir. Ne yazık ki bugünün müslümanı ekseriyetle bu yanılmanın içinde bocalıyor. Dünya istikbali endişesiyle pek çok ciddi zorluklara katlanılıyor ve bu mesele her şeyin önüne geçiyor. Ukba istikbali endişesinin maalesef geri planda kaldığı müşahede ediliyor. Lüzumsuz şeylerle iştilal edip zaman öldürürken en lüzumlu olan, asli vatanımız için bir kurtuluş reçetesi ve aynı zamanda Rabbimizin sayısız nimetlerine karşı bir şükran borcumuz ve O'na kurbiyyet vasıtası olan namaz ihmal ediliyor. Evlâtların dünyevi istikbalini düşünüp bu talebin tahakkuku için gereken pek çok sebeplere tevessülü öne alırken o çiğerpere yavruların asıl istikbali olan manevîyatı için yapacakları arkaya bırakılıyor. Hele şu asırda istisnalar hariç müslümanların kahir ekseriyeti bu durumda. Nefis ve dünya, ruhun, ukbanın önüne geçmiş durumda. Hâlbuki manevîyatı ön plana almak gerekirdi ki hem bunu yapmak dünyamıza da engel değildir. Peygamberler, Sahabe-i Kiram, veliler, mürşidler, Hakk'a gönül verenlere baktığımızda onların hayatlarında manevî değerlerin ön planda olmasının dünya hayatlarına engel olmadığını, bilakis daima huzurlu bir hayat yaşamış olduklarını görürüz. Hatta peygamberlerden hükümdar olanlar da vardır ki, Yüce Mevlâ maddenin manaya engel olmadığını böylece ispat etmiştir. Nice mürşid-i ekmeller yaşamış olup hem dünya tahsili hem de ukba tahsili görmüşler ve böylece insanlığa örnek olmuşlardır.

Şuurlu bir mümin hem kendi namına hem de ailesi, evlatları namına manevîyatı ön plana almalı, daima önce Allah'a kulluk şuuru ile ubudiyet vazifesini gözetmelidir. Niyette ve fiiliyatta hep manevî mesuliyet duygusu önde olan kulunu elbette Yüce Allah

El-Mukaddim isminin tecellisiyle destekleyecektir. Kim de dünyevî ve nefsî isteklerini ön plana alırsa, o yönde çaba sarf edip manevî hayatına ait sorumlulukları arkaya atarsa Yüce Allah ona El-Mukaddim isminin tecellisiyle dünyevi arzularına ulaşmayı nasip eder. Fakat şu var ki, birinin kârı, diğerinin zararı büyük olur.

“Her kim bu çarçabuk geçen dünyayı dilerse ona, yani dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadarını dünyada hemen verir, sonra da onu, kınanmış ve kovulmuş olarak gireceği cehenneme sokarız.”⁸

“Kim de ahireti diler ve bir mümin olarak ona yaraşır bir çaba ile çalışırsa, işte bunların çalışmaları makbuldür.”⁹

“Hepsine, onlara da bunlara da (dünyayı isteyenlere de ahireti isteyenlere de) Rabbinin ihsanından (istediklerini) veririz. Rabbinin ihsanı kısıtlanmış değildir.”¹⁰

“Baksana, biz insanların kimini kiminden nasıl üstün kılmışızdır! Elbette ki ahiret, derece ve üstünlük farkları bakımından daha büyüktür.”¹¹

⁸ İsrâ:18

⁹ İsrâ:19

¹⁰ İsrâ:20

¹¹ İsrâ:21